

Uit: J.I. Packer, Evangelisatie en de soevereiniteit van God, 1965

I Paradox en antinomie

Antinomie

(17) Wat is een antinomie? Het woordenboek geeft als definitie daarvan: 'een tegenstrijdigheid tussen twee conclusies die beide logisch, redelijk en noodzakelijk lijken'. Voor ons doel is deze definitie echter niet helemaal juist. We zouden moeten lezen: een *kennelijke* tegenstrijdigheid. Want waar het bij een antinomie om gaat – in ieder geval in de theologie – is dat het geen werkelijke tegenstrijdigheid is, hoewel dat wel zo lijkt. Het is een *kennelijke* tegenstrijdigheid tussen twee duidelijke waarheden. Een antinomie ontstaat als twee principes, die niet met elkaar te verenigen lijken maar die beide onmiskenbaar zijn, naast elkaar bestaan. Er bestaan overtuigende redenen om ze beide te geloven; (18) beide uitgangspunten berusten op een duidelijke en deugdelijke bewijsvoering; maar hoe die twee met elkaar in overeenstemming te brengen zouden zijn, is voor u een mysterie. U ziet in dat ieder principe op zichzelf genomen waar is, maar u kunt niet begrijpen hoe beide tegelijk waar zouden kunnen zijn.

Laat ik u een voorbeeld geven. In de moderne natuurkunde heeft men te maken met de antinomie van het licht. Er is overtuigend aangetoond dat licht uit golven bestaat, maar eveneens is overtuigend bewezen dat het licht uit deeltjes bestaat. Het is niet duidelijk hoe het mogelijk is dat licht zowel uit deeltjes als uit golven zou kunnen bestaan, maar kennelijk is dat wel zo, en daarom kan de ene opvatting de andere niet uitsluiten. Het ene kan ook niet afgeleid worden uit het andere of daardoor verklaard worden. De twee met elkaar in tegenspraak zijnde standpunten moeten beide gehandhaafd worden en beide moeten als juist gezien worden. Die noodzakelijkheid is ongetwijfeld een ergernis voor ons verstand, maar als we de feiten recht willen doen, valt daaraan niet te ontkomen.

Het zal duidelijk zijn dat een antinomie niet hetzelfde is als een paradox.

Paradox

Een paradox is een figuurlijke manier van spreken, een spel met woorden. Het is een verklaring die twee tegenovergestelde dingen lijkt te verenigen, of door de wijze waarop iets gesteld wordt, wordt het ontkend. Veel waarheden over het leven van de christen kunnen in een paradox tot uitdrukking worden gebracht.

In het Gebedenboek wordt bijvoorbeeld gesteld dat 'dienst aan God volmaakte vrijheid is': de mens wordt vrij door een slaaf te worden. Ten aanzien van zijn eigen leven noemt Paulus verscheidene paradoxen: 'als bedroefd, maar altijd blijde... want als ik zwak ben, dan ben ik machtig' (2 Cor.6:10; 12:10).

In een paradox gaat het er echter om dat niet de feiten met elkaar strijdig zijn, maar de woorden. De tegenstelling is woordelijk, niet werkelijk en door even na te denken, (19) kunnen we de tegenstrijdigheid oplossen en dezelfde gedachte op een niet paradoxale manier verwoorden. Met andere woorden, een paradox is altijd *vervangbaar*. Kijk maar naar de aangehaalde voorbeelden.

In het Gebedenboek zou ook gestaan kunnen hebben dat degenen die God dienen, bevrijd zijn van de overheersing van de zonde. In 2 Cor.6:10 zou Paulus ook gezegd kunnen hebben dat bedroefd zijn onder bepaalde omstandigheden in zijn ervaring altijd gepaard gaat met een voortdurende blijdschap in God en dat hij, hoewel hij niets bezit en geen cent op de bank heeft staan, hem in zekere zin toch alles toebehoort, omdat hij van Christus is en omdat Christus Heer is over alles. In 2 Cor.12:10 zou hij gezegd kunnen hebben dat de Here hem de grootste kracht geeft als hij er zich van bewust is dat hij van zichzelf zwak is.

Zulke niet paradoxale uitspraken zijn ten aanzien van de paradoxen, die ze vervangen, echter saai en minder fraai, maar ze hebben wel precies dezelfde betekenis. De paradox is een vorm van woordgebruik; een paradox wordt gebruikt om de aandacht te trekken, maar het vormt geen echte tegenstelling tussen de feiten die u noemt.

Een paradox is ook altijd *begrijpelijk*. Een schrijver of spreker vat zijn gedachten in paradoxen samen om de aandacht erop te vestigen en om u erover te laten nadenken. Maar iemand die ze hoort of leest, moet in staat zijn om na enig nadenken de paradox te begrijpen, anders zal de uitspraak voor hem werkelijk een tegenstrijdigheid zijn en bij gevolg geen betekenis voor hem hebben. Een onbegrijpelijke paradox valt niet te onderscheiden van een werkelijke tegenstrijdigheid. Een niet te begrijpen paradox is dus louter onzin.

Nog eens: antinomie

Daar tegenover staat dat een antinomie niet vervangbaar en niet begrijpelijk is. Het is niet een manier van spreken, maar een waargenomen tegenstrijdigheid tussen twee feitelijkheden. (20) Die is niet doelbewust aangebracht, maar die wordt ons door de feiten zelf opgelegd. Daaraan valt niet te ontkomen en ze is onoplosbaar. We maken die niet zelf en we kunnen er geen verklaring voor vinden. We kunnen er ook niet vanaf komen als we de feiten, die tot de conclusie geleid hebben, tenminste geen geweld aan willen doen.

Wat moeten we dan met een antinomie aan? Aanvaard het voor wat het is en leer ermee te leven. Weiger de kennelijke inconsequentie als werkelijk bestaand te beschouwen; wijt de schijnbare tegenstrijdigheid aan het tekort schieten van uw verstand; bedenk dat de twee uitgangspunten elkaar niet tegenspreken, maar dat ze elkaar aanvullen op de één of andere manier, die u nu niet begrijpen kunt. Hoed u er daarom voor ze als een struikelblok te beschouwen en doe ook aan beide niets af, waardoor aan één van beide uitgangspunten tekort gedaan zou worden (zo'n reductie doet altijd tekort aan de waarheid).

Gebruik ieder uitgangspunt binnen de grenzen van zijn eigen referentiekader (d.w.z. binnen het gebied dat door het uitgangspunt wordt bepaald). Let daarbij op de verbindingen die tussen de twee waarheden bestaan en hun twee referentiekaders en leer uzelf zodanig aan deze twee werkelijkheden te denken dat ze vreedzaam naast elkaar kunnen bestaan, en bedenk dat de werkelijkheid zelf aantoonbaar dat ze beide bestaan.

Zo moeten we met antinomieën omgaan, zowel in de natuur als in de Schrift. Voor zover ik weet, gaat men ook in de fysica zo met het probleem van het licht om en zo moet een christen omgaan met de antinomieën van het bijbels onderwijs.

Een concrete antinomie: goddelijke soevereiniteit tegenover onze verantwoordelijkheid

Een bekende antinomie is de kennelijke tegenstelling tussen de goddelijke soevereiniteit en de verantwoordelijkheid van de mens, of, om het bijbels te stellen, tussen wat God doet als Koning en wat Hij doet als Rechter. (21)

- De bijbel leert ons dat Hij als Koning alle dingen, alle daden van de mensen, bestuurt in overeenstemming met zijn eeuwig voornemen (zie Gen.45:8, 50:20; Spr.16:9, 21:1; Matt.10:29; Hand. 4:27; Rom.9:20; Ef.1:11, enz.).

- De bijbel leert ons ook dat Hij als Rechter ieder mens verantwoordelijk stelt voor de keuzes die hij doet en de daden die hij nastreeft (zie Matt.25; Rom.2:1-16; Openb.20:11-13, enz.) De hoorders van het evangelie zijn dus verantwoordelijk voor hun reactie; als ze het goede nieuws verwerpen, maken zij zich schuldig aan ongeloof. 'Wie niet gelooft, is reeds veroordeeld, omdat hij niet heeft geloofd...' (Joh. 3:18; verg. Matt.11:20-24; Hand.13:38-41; 2 Thess.1:7-10, enz.).

Paulus, die de evangelieprediking is toevertrouwd, is verantwoordelijk voor de prediking daarvan; als hij niet aan zijn opdracht voldoet, zal hij gestraft worden voor zijn ongeloof. 'Immers ik ben ertoe genoodzaakt. Want wee mij, indien ik het evangelie niet verkondig!' (1 Cor.9:16; verg. Ez.3:17, 33:7)

Gods soevereiniteit en de verantwoordelijkheid van de mens worden ons beide in dezelfde bijbel geleerd; soms zelfs in dezelfde tekst, verg. Luc.22:22: 'Want de Zoon des mensen gaat wel heen, naar hetgeen beschikt is, doch wee die mens, door wie Hij verraden wordt!' (verg. Hand.2:23) Beide worden ons dus gegarandeerd door dezelfde goddelijke autoriteit; beide zijn daarom waar.

Het is duidelijk dat beide naast elkaar bestaan en dat ze niet tegen elkaar moeten worden uitgespeeld. De mens is een moreel verantwoordelijke vertegenwoordiger, hoewel hij ook door God wordt bestuurd; de mens wordt door God geleid, hoewel hij ook een moreel verantwoordelijke vertegenwoordiger is. Gods soevereiniteit is een werkelijkheid en de verantwoordelijkheid van de mens is eveneens een werkelijkheid.

(22) Voor ons eindige verstand is deze geopenbaarde antinomie natuurlijk onverklaarbaar. Het klinkt als een tegenstelling en onze eerste reactie is dan ook dat we klagen dat het absurd is. In Romeinen 9 gaat Paulus op deze klacht in. 'Gij zult nu tot mij zeggen: Wat heeft Hij dan nog aan te merken? Want wie wederstaat zijn wil?' (Rom.9:19). Als God, als onze Heer, al onze daden bepaalt, hoe kan het dan redelijk en rechtvaardig zijn dat Hij onze daden ook als Rechter beoordeelt en dat Hij onze tekortkomingen veroordeelt? Let op hoe Paulus hier op antwoordt. Hij probeert niet de juistheid van Gods handeling aan te tonen; in plaats daarvan berispt hij de geest waarin de vraag gesteld wordt. 'Maar gij, o mens! wie zijt gij, dat gij God zoudt tegenspreken?' De mens die hiertegen bezwaren heeft, moet leren dat hij als mens en zondaar niet het minste recht heeft op Gods openbaring kritiek te hebben. Schepselen zijn niet gerechtigd om bezwaren tegen hun Schepper te uiten.

Paulus gaat verder en zegt dat Gods soevereiniteit volkomen rechtvaardig is, want zijn recht om over zijn schepselen te beschikken is absoluut (Rom.9:20.) Eerder in de brief heeft hij laten zien dat Gods oordeel over de zondaren volkomen rechtvaardig is, daar onze zonden zijn veroordeling ten volle verdienen (Rom.1:8,32; 2:1-16.) Van onze kant, zo zegt hij ons, moeten we deze feiten erkennen en moeten we God zowel als Koning en als Rechter verheerlijken. We moeten niet speculeren hoe zijn rechtvaardige soevereiniteit in overeenstemming kan zijn met zijn rechtvaardig oordeel, en we moeten zeker niet de rechtvaardigheid van beide in twijfel trekken omdat het verband tussen die twee te moeilijk voor ons is! Onze speculaties voldoen niet aan Gods maatstaf. (23) De Schepper heeft ons verteld dat Hij zowel de soevereine Heer is als de rechtvaardige Rechter, en dat moet voor ons genoeg zijn. Waarom aarzelen we om Hem op zijn woord te geloven? Kunnen we wat Hij zegt niet vertrouwen?

We moeten beslist niet verbaasd zijn als we dergelijke mysteries in Gods Woord tegen komen. De Schepper is immers voor zijn schepselen onbegrijpelijk. Een God die we ten volle zouden kunnen begrijpen, en wiens openbaring over zichzelf ons voor geen enkel mysterie zou plaatsen, zou een God zijn naar ons beeld, en daarom een denkbeeldige God en niet de God van de bijbel. Want de God van de bijbel zegt: 'Want mijn gedachten zijn niet uw gedachten en uw wegen zijn niet mijn wegen... Want zoals de hemelen hoger zijn dan de aarde, zo zijn mijn wegen hoger dan uw wegen en mijn gedachten dan uw gedachten' (Jes.55:8-9).

De antinomie die we nu tegenkomen, is slechts één van de vele die in de bijbel staan. We kunnen ervan verzekerd zijn dat die alle in Gods gedachten en raad met elkaar in overeenstemming zijn en we mogen erop hopen dat we die in de hemel ook zullen begrijpen. Maar nu het nog niet zover is, doen we er verstandig aan om nadrukkelijk aan beide, duidelijk met elkaar in tegenspraak zijnde waarheden, vast te houden en ze te lezen in het verband waarin de bijbel ze zelf zet, en te erkennen dat hier sprake is van een mysterie dat we hier in deze wereld niet kunnen oplossen.

II Gods soevereiniteit en onze verantwoordelijkheid bij evangelisatie

Verzet tegen de antinomie van Gods soevereiniteit en menselijke verantwoordelijkheid

Ons verstand houdt niet van antinomieën. We vinden het veel aardiger om alles verstandelijk in te delen, alle raadsels op te lossen en geen onverklaarbare dingen over te houden.

Daarom proberen we door onwettige middelen van antinomieën af te komen: we onderdrukken of ontkennen de ene waarheid zogenaamd ten gunste van de andere waarheid of om een sluitende theologie te krijgen. Dat is tegenwoordig het geval. (24) De verleiding is groot om de ene waarheid te ondergraven en te verminken door op de andere waarheid alle nadruk te leggen: de verantwoordelijkheid van de mens zo zwaar te laten wegen dat daarmee Gods soevereiniteit wordt uitgesloten, of Gods soevereiniteit zodanig te bevestigen dat er van de verantwoordelijkheid van de mens niets meer overblijft. We moeten ons hoeden voor beide standpunten. En daarom moeten we eens nadenken over de manieren waarop deze verleidingen, in het bijzonder ten aanzien van evangelisatie, de kop op steken.

1 De verleiding om uitsluitend de nadruk te leggen op de verantwoordelijkheid van de mens

Zoals we gezien hebben is de verantwoordelijkheid van de mens een feit, en een zeer vaststaand feit. De verantwoordelijkheid van de mens ten aanzien van zijn Maker is in werkelijkheid het fundamentele feit van zijn leven, en we kunnen dat nooit te ernstig nemen. God heeft ons geschapen als zedelijke mensen die verantwoordelijk zijn, en Hij is niet bereid ons als minder te behandelen. Zijn Woord spreekt een ieder van ons persoonlijk aan en ieder van ons is persoonlijk verantwoordelijk hoe hij daarop reageert - voor zijn aandacht of achteloosheid, zijn geloof of ongelooft, zijn gehoorzaamheid of ongehoorzaamheid. We kunnen onze verantwoordelijkheid ten aanzien van onze reactie op Gods openbaring niet uit de weg te gaan. We leven onder zijn wet. We zijn Hem ten aanzien van ons leven verantwoordig schuldig.

De mens buiten Christus is een schuldige zondaar, die God verantwoording schuldig is voor het overtreden van zijn wet. Daarom heeft hij het evangelie nodig. Als hij het evangelie hoort, is hij verantwoordelijk voor de beslissing die hij dan neemt. Het evangelie geeft hem de keus tussen leven en dood, de belangrijkste beslissing waarvoor een mens ooit kan komen te staan (...) Als we de beloften en de uitnodigingen van het evangelie prediken en Christus aan zondige mannen en vrouwen aanbieden, dan is het onze taak om alle nadruk te leggen en te blijven leggen op het feit dat zij verantwoordelijk zijn voor de manier waarop zij op het goede nieuws van zijn genade reageren. Geen enkele prediker kan hierop ooit te sterk de nadruk leggen.

Zo hebben we zelf ook de verantwoordelijkheid om het evangelie uit te dragen. Christus' opdracht aan zijn discipelen: 'Gaat dan henen, maakt al de volken tot mijn discipelen...' (Matt.28:19) geldt niet alleen de apostelen maar de hele Kerk. Evangelisatie is de onvervreembare verantwoordelijkheid van iedere christelijke gemeenschap en van iedere christen afzonderlijk (...) Iedere christen moet daarom voortdurend zijn geweten onderzoeken en zich afvragen of hij op dit gebied wel doet wat hij zou kunnen doen. Want ook dit is een verantwoordelijkheid waar we niet onderuit kunnen komen.

Daarom is het uitermate belangrijk dat we het idee van de verantwoordelijkheid van de mens uiterst serieus nemen, want het heeft zowel voor de prediker als voor de hoorder van het evangelie gevolgen.

(26) Maar daarmee moeten we niet het idee van de goddelijke soevereiniteit uit onze gedachten laten bannen. Terwijl we er altijd aan moeten denken dat het onze verantwoordelijkheid is om het evangelie te verkondigen, moeten we nooit uit het oog verliezen dat het God is die behoudt. Het is God die mannen en vrouwen onder de evangeliebediening brengt en het is God die ze tot geloof in Christus brengt. Ons evangelisatiewerk is het middel dat Hij voor zijn doel gebruikt, maar de kracht die behoudt zit niet in dat middel: die kracht ligt in handen van Degene die dat middel gebruikt. Daar moeten we ons altijd van bewust zijn. Want als we vergeten dat het Gods recht is het evangelie dat gepredikt wordt toe te passen, zullen we gaan denken dat mensen tot bekering brengen uiteindelijk niet van God, maar van ons afhangt en dat het uiteindelijk zal gaan om de manier waarop wij het evangelie brengen. En als deze gedachtengang consequent gevolgd wordt, leidt dat bijvoorbeeld tot de mening dat we niet alleen maar Christus moeten prediken, maar ook werkelijk bekeerlingen moeten maken - niet alleen getrouw evangeliseren, maar ook met succes (...) We gaan dan denken dat niet alleen maar een helder inzicht moeten hebben in de betekenis en de toepassing van het evangelie, maar ook een onweerstaanbare techniek om een positieve reactie op te roepen (...) (27) We zouden evangelisatie dan zien als een activiteit waarbij sprake is van een strijd tussen onze wil en de wil van degenen tot wie we ons richten; een gevecht waarvan de overwinning afhankelijk zou zijn van het feit of onze methode wel het berekende effect zal hebben (...)

Hieruit blijkt wel het gevaar om de praktische gevolgen van Gods soevereiniteit uit het oog te verliezen. We moeten ons terdege van onze verantwoordelijkheid bewust zijn om actief het evangelie te verkondigen. En het is zeer terecht dat we verlangen naar de bekering van ongelovigen. Het is terecht dat we een zo duidelijk en krachtig mogelijke evangelieverkondiging willen horen. Als het ons niet kan schelen dat er maar weinig mensen bekeerd worden en als we ons niet druk maken over het feit of onze prediking wel overkomt, dan is er iets goed mis met ons. Maar het is niet juist als we meer op onze schouder nemen dan God ons heeft opgedragen te doen. Het is niet juist onszelf verantwoordelijk te stellen voor de bekering van anderen en als we ervan uitgaan dat onze eigen pogingen en technieken iets moeten uitwerken wat alleen God maar kan doen (...)

(28) Deze fout voorkomen we alleen als we onze kennis van Gods soevereiniteit laten heersen over onze methoden, ons bidden en ons werk in zijn dienst. Want als we niet bewust vertrouwen op God, dan zullen we onvermijdelijk op onszelf vertrouwen (...)

2 De tegenovergestelde verleiding: we houden uitsluitend rekening met de goddelijke soevereiniteit

Er zijn christenen die altijd maar bezig zijn met Gods soevereiniteit. Ze zijn deze waarheid misschien plotseling gaan inzien, waardoor ze een totaal andere kijk op het leven hebben gekregen. Zoals ze nu inzien, stond daarvoor in hun gedachten de mens centraal en stond God ergens aan de rand van hun wereld. Zij zagen Hem veel meer als de grote toeschouwer bij de gebeurtenissen in zijn wereld dan dat Hij hun Schepper zou zijn. Zij gingen ervan uit dat de bepalende factor in iedere situatie veel meer het handelen van de mens was dan dat God er de hand in had, en ze hebben het geluk van de mens in deze wereld als de hoogste doelstelling gezien. Maar nu zien ze in dat deze op de mens gerichte visie zondig en onbijbels was (29) Ze zijn gaan beseffen dat God centraal in hun gedachten en leven moet staan, net zoals Hij centraal staat in zijn eigen wereld. Ze voelen nu de kracht van het beroemde eerste antwoord van de Westminster *Verkorte Catechismus*: 'Het belangrijkste doel van de mens is God te verheerlijken en (door dat te doen) zich eeuwig in Hem te verheugen.' Ze zijn nu gaan inzien dat de manier om dat geluk, dat God belooft, te vinden verkregen wordt door van zichzelf af te zien en Gods eer te zoeken, zijn wil te doen en door de hoogte- en dieptepunten, de spanningen en moeilijkheden van het leven van alle dag heen zijn kracht te laten zien. Ze zien nu in dat het doel van hun bestaan is dat ze met hart en ziel God zullen aanbidden en verhogen. Ze vragen zich dan ook in iedere situatie af: Wat draagt het meest bij aan Gods glorie? En als ze zich dit afvragen, zien ze in dat, hoewel God de mens gebruikt om zijn doelstellingen te verwezenlijken, uiteindelijk niets afhangt van de mens; alles hangt af van God die de mens opwekt om zijn wil te doen. (30) Omdat ze weten dat God alle dingen bestuurt, zijn ze nooit bang dat ze God verlies of schade zullen toebrengen door alleen maar datgene te doen wat God hen opgedragen heeft. Ze beseffen dat iedere andere zienswijze eigenlijk een ontkenning van zijn wijsheid of soevereiniteit, of van alle twee, zou zijn. Ze zien ook in dat een christen zich geen moment moet inbeelden dat hij voor God onmisbaar zou zijn, of dat hij zich als zodanig zou moeten gedragen. De God die hem zendt, en die zich erin verheugt door hem te werken, kan ook zonder hem. Hij moet bereid zijn zich te laten gebruiken voor de taken die God hem opdraagt. Hij moet nooit tegen zichzelf zeggen: 'Gods werk zou zonder mij en het werk dat ik doe, in het honderd lopen (...)' Door zichzelf gering te achten en door zo te handelen, laten ze duidelijk zien dat de vruchtbaarheid van hun christelijke dienst niet van henzelf maar geheel en al van God afhankelijk is.

Tot zover hebben ze volkomen gelijk.

Ze lopen echter het gevaar te bezwijken voor de verleiding die tegengesteld is aan de verleiding die we eerder besproken hebben. In hun ijver om God te eren door de erkenning van zijn soevereiniteit in de genade en door de ontkenning dat hun eigen dienst voor Hem onmisbaar zou zijn, lopen ze het gevaar de verantwoordelijkheid van de Kerk tot evangeliseren uit het oog te verliezen. Deze verleiding ontstaat door de volgende redenering: (31) 'We geven toe dat de wereld goddeloos is; maar hoe minder we daaraan doen, hoe meer zal God verheerlijkt worden als Hij ten slotte ingrijpt om de situatie weer te herstellen. En daarom moeten we er boven alles voor zorgen dat het initiatief in zijn handen blijft.' Daarom zijn ze geneigd om alle evangelisatiewerk met achterdocht te bekijken, met het idee dat er in wezen altijd en onvermijdelijk sprake is van een zekere vorm van mensverheerlijking. Ze zijn bang om God voor de voeten te lopen en ze willen dat ten koste van alles vermijden (...)

Het klassieke voorbeeld van deze manier van denken werd twee eeuwen geleden uitgesproken door de voorzitter van de broederschap van predikanten waarbij William Carey de oprichting van een zendingsgenootschap bepleitte. 'Ga zitten, jongeman,' zei de oudgediende, 'als het God behaagt heidenen te bekeren, dan Hij dat wel zonder uw of mijn hulp!' Het idee om eigen initiatief te ontplooiën om erop uit te gaan en mensen voor Christus te winnen, kwam hem als onjuist, als aanmatigend voor.

Deze oude man zat er niet helemaal naast. Hij begreep dat het God is die behoudt en dat Hij dat doet naar zijn eigen voornemen en dat Hij geen bevelen van mensen aanneemt. Hij had bovendien begrepen dat we er nooit van moeten uitgaan dat God zonder onze steun hulpeloos zou zijn. Hij nam met andere woorden Gods soevereiniteit hoogst ernstig. Hij zag over het hoofd dat Gods manier om mensen te behouden tot stand wordt gebracht door zijn dienaren uit te sturen om hen het evangelie te vertellen en dat de Kerk met dit doel de opdracht heeft om de wereld in te gaan.

(32) Dit is iets wat we niet moeten vergeten. Christus' opdracht betekent dat we allen onszelf en onze middelen zullen inzetten om het evangelie aan iedereen bekend te maken. Onverschilligheid en gemakzucht ten aanzien van evangelisatie zijn daarom altijd verwerpelijk. En het leerstuk van de goddelijke soevereiniteit zou misbruikt worden als we daarmee de noodzaak, het grote belang en het bindende karakter van het bevel tot de evangelieverkondiging zouden verminderen. Er kan geen enkele geopenbaarde waarheid aangehaald worden om de zonde te vergoelijken. God heeft ons niet zijn heerschappij geopenbaard om ons daarmee een excuus te geven voor het niet opvolgen van zijn bevelen.

In de gelijkenis van de Here Jezus over de talenten (Matt.25:14-30) waren de 'goede en getrouwe dienstknechten' degenen die de belangen van hun meester bevorderden door een zo goed mogelijk gebruik te maken van de middelen die hen waren toevertrouwd. De knecht die zijn talent begroef en er niets mee deed dan het alleen maar bewaren, dacht ongetwijfeld dat hij buitengewoon goed en getrouw handelde, maar zijn meester veroordeelde hem als 'slecht' en 'lui' en 'onvruchtbaar'.

Wat Christus ons gegeven heeft moeten we ook gebruiken; het alleen maar wegstoppen en bewaren is niet voldoende. We kunnen dit ook toepassen op ons rentmeesterschap ten aanzien van het evangelie. De waarheid over de behoudenis is ons bekend gemaakt, niet alleen maar om die te bewaren (hoewel we dat zeker moeten doen), maar ook en allereerst om die verder te verbreiden. Het is niet de bedoeling dat we ons licht onder een korenmaat verbergen. Het is de bedoeling dat we licht geven; en wij moeten er op toe zien dat dit ook werkelijk het geval zal zijn. 'Gij zijt het licht der wereld...' zegt onze Heer. (Matt.5:14-16.)

(33) Degene die zich niet volledig inzet voor de verbreiding van het evangelie op iedere manier die voor hem mogelijk is, is daarom geen trouwe en goede dienstknecht van Jezus Christus.

Aanvaarding van de antinomie van Gods soevereiniteit en menselijke verantwoordelijkheid

Dit zijn dus twee tegenover gestelde valkuilen: een Scylla en Charybdis van dwaling. Elk is het gevolg van een eenzijdig standpunt, dat wil zeggen van gedeeltelijke verblindings; beide laten zien dat men de bijbelse antinomie van de verantwoordelijkheid van de mens en de soevereiniteit van God niet goed begrepen heeft. Beide laten ons zien dat we deze waarheden niet tegen elkaar uit moeten spelen of dat de ene de andere mag verduisteren of overschaduwen. Ze houden ook samen een waarschuwing in om niet van het ene uiterste tot het andere uiterste te vervallen. Als dat gebeurt, kan het laatste nog wel erger zijn dan het eerste. Wat moeten we daarom doen? Onze weg kiezen door het nauwe kanaal dat ons tussen de Scylla en de Charybdis door leidt; met andere woorden beide uitersten vermijden. Hoe? Door beide leerstellingen te geloven en daaraan vast te blijven houden als een richtlijn die ons leven beheerst. We moeten beide leerstellingen, zoals de bijbel ons die geeft, volkomen serieus nemen en ze bezien in hun positieve, bijbelse relatie met elkaar. We zullen ze niet tegenover elkaar stellen of verzachten, want dat doet de bijbel ook niet. De bijbel laat beide waarheden in heldere en niet voor tweerlei uitleg vatbare bewoordingen naast elkaar staan als twee vaststaande feiten.

(88) De apostel Paulus dwingt ons om met deze antinomie rekening te houden door over Gods wil (thelema) te spreken in relatie met beide schijnbaar onverenigbare betrekkingen van de Schepper tot zijn menselijke schepsels en hij legt dat alles in een korte brief uit. Zo roept hij zijn lezers op: 'Weest niet onverstandig, maar tracht te verstaan, wat de wil des Heren is' (Ef.5:17) en 'de wil Gods van harte te doen' (Ef.6:6). Dat is Gods wil als Wetgever, de wil van God, die de mens moet kennen en gehoorzamen. (89) In diezelfde zin schrijft Paulus elders: 'Want dit wil God: uw heiliging, dat gij u onthoudt van de hoerij' (1 Thess.4:3; verg. Matt.7:21, 12:50; Joh.7:17; 1 Joh.2:17 enz.).

In Ef.1:5 zegt Paulus echter dat God hem en zijn medechristenen van tevoren bestemd heeft 'als zonen van Hem te worden aangenomen door Jezus Christus, naar het welbehagen van zijn wil'; hij noemt Gods bedoeling om aan het einde van de wereld alles onder Christus samen te vatten 'het geheimenis van zijn wil' (Ef.1:9); en over God zelf spreekt hij als 'Hem, die in alles werkt naar de raad van zijn wil' (Ef.1:11). Het is duidelijk dat hier Gods wil zijn eeuwig voornemen is om over zijn schepselen te beschikken, zijn wil als soevereine Heer over de wereld. Dit is de wil van God die Hij, in en door alles wat gebeurt, vervult - zelfs door de overtreding door de mens van zijn wet (zie bijv. Gen.45:5-8; 50:20; vgl. Rom.1:10; 15:32; Opb.4:11 enz.)

In de oudere theologie worden de twee onderscheiden als Gods wil van het *bevel* (= Gods wet, dus zijn geopenbaarde verklaring over wat de mens behoort te doen) en zijn wil van het *besluit* (= Gods voornemen, dus het [verborgen] besluit, wat Hij uiteindelijk zelf wil en wat bepaalt wat de mens uiteindelijk zal zijn). Beide aspecten van Gods wil zijn een feit en hoe die twee in Gods gedachten met elkaar in verband staan, is voor ons niet te doorgronden.

De vraag is nu: Aannemende dat alle dingen in feite gebeuren onder Gods directe leiding en dat God de toekomst door zijn besluit al heeft bepaald en al besloten heeft wie Hij zal behouden en wie niet - wat zijn dan de consequenties voor onze plicht om te evangeliseren?

1 Gods soevereiniteit in de genade heeft geen enkele invloed op onze plicht tot evangelisatie

(91) Hier geldt dat onze verantwoordelijkheid wordt beheerst door Gods geopenbaarde wil van bevel en niet door zijn verborgen wil van het besluit. We moeten ons leven inrichten bij het licht van zijn wet, niet door onze onderstellingen over zijn voornemen. Toen Mozes Israël de wet, de bedreigingen en de beloften van de Here had voorgehouden, stelde hij dit uitgangspunt vast: 'De verborgen dingen zijn voor de Here, onze God, maar de geopenbaarde zijn voor ons en onze kinderen voor altijd, opdat wij al de woorden dezer wet volbrengen' (Deut.29:29). De dingen die God voor zichzelf wil houden (het aantal en de identiteit van de uitverkorenen bijvoorbeeld, en wanneer en hoe Hij iemand tot bekering brengt) hebben geen enkele invloed op de plichten van de mens. Ze zijn in geen enkel opzicht relevant voor de interpretatie van welk deel van Gods wet ook maar. Het bevel om te evangeliseren is een deel van Gods wet. Het behoort tot Gods geopenbaarde wil voor zijn volk. Door wat we geloven van Gods soevereiniteit in de verkiezing en de roeping kunnen we niet worden ontheven van onze taak om wereldwijd en zonder onderscheid te evangeliseren.

2 Gods soevereiniteit in de genade is onze enige hoop op succes in de evangelisatie

(100) Sommigen zijn bang dat het geloof in de soevereine genade van God tot de conclusie zal leiden dat evangelisatie zinloos is, daar God zijn uitverkorenen toch wel zal behouden, of ze het evangelie nu zullen horen of niet. Het omgekeerde is waar. Gods soevereiniteit in de genade is juist de enige reden dat evangelisatie niet zinloos is. Want daarom bestaat de mogelijkheid - ja zelfs de zekerheid - dat evangelisatie vrucht zal dragen. Zonder die soevereiniteit kan er geen sprake van zijn dat evangelisatie vrucht kan dragen. (101) Als er geen soevereine genade van God zou bestaan, zou evangelisatie zinloos en verspilling van tijd zijn. Hoe komt dit? Door de geestelijke onbekwaamheid van de zondige mens. Paulus wijst er immers op dat de gevallen mens een verduisterd verstand heeft en daarom geestelijke waarheid niet kan begrijpen: 'Een ongeestelijk mens aanvaardt niet hetgeen van de Geest Gods is, want het is hem dwaasheid en hij kan het niet verstaan, omdat het slechts geestelijk te beoordelen is' (1 Cor.2:14). Hij heeft immers een verdorven en goddeloze natuur. 'De gezindheid van het vlees is vijandschap tegen God; want het onderwerpt zich niet aan de wet Gods; trouwens, het kan dat ook niet', met als gevolg: 'Zij, die in het vlees zijn, kunnen Gode niet behagen' (Rom.8:7-8). (102) Zo is de mens nu eenmaal: 'hij is dood door de overtredingen en zonden' (Ef.2:1), absoluut niet in staat tot enige positieve reactie op Gods Woord, doof voor wat God zegt, blind voor Gods openbaring, Gods woorden dringen niet tot hem door.

Om dat alles kan evangelisatie geen enkel succes hebben, want wij zijn niet in staat iemand die dood is tot leven te wekken en evenmin kunnen we zondaren overtuigen van de waarheid van het evangelie. (103) Zolang we dit onthutsende feit niet onder ogen zien en dit niet voldoende tot ons is doorgedrongen, is onze benadering van evangelisatie niet realistisch.

(106) Wat de vrucht van evangelisatie betreft moeten we leren hopen op de almachtige genade van God. Want God doet waartoe de mens niet in staat is. God werkt door zijn Geest door zijn Woord in de harten van zondaren om ze tot geloof en bekering te brengen. Geloof is een gave van God. 'Want aan u *is de genade verleend* voor Christus niet alleen in Hem te geloven, maar ook voor Hem te lijden' (Filip. 1:29). (107) 'Want door genade zijt gij behouden, door het geloof, en dat niet uit uzelf: *het is een gave van God*' (Ef.2:8). Zo is ook de bekering een gave van God. 'Hem heeft God door zijn rechterhand verhoogd', zo zei Petrus tot het Sanhedrin, 'tot een Leidsman en Heiland om Israël bekering en vergeving van zonden *te schenken*' (Hand. 5:31). Toen de gemeente te Jeruzalem hoorde dat Petrus naar Cornelius was gezonden om het evangelie te brengen en hoe Cornelius tot geloof gekomen was, zeiden ze: 'Zo heeft dan God ook de heidenen de bekering ten leven *geschonken*' (Hand.11:18). Alleen door onze woorden kunnen wij geen zondaren tot bekering en geloof in Christus brengen; maar God werkt geloof en bekering in het hart van de mens door zijn Heilige Geest.

(109) Dit verklaart waarom Paulus - die het feit dat de gevallen mens onder de heerschappij van de zonde en satan staat, zo realistisch onder ogen ziet - in staat was de desillusie en ontmoediging te vermijden dat evangelisatie, menselijk gezien, een hopeloze taak is. De reden was dat Paulus het oog vast gericht hield op Gods soevereiniteit in de genade. Hij wist dat God reeds lang daarvoor verklaard had 'zo zal mijn woord, dat uit mijn mond uitgaat... niet ledig tot Mij wederkeren, maar het zal doen wat Mij behaagt en dat volbrengen, waartoe Ik het zend' (Jes.55:11). Hij wist dat dit niet minder waar was voor het evangelie en welk ander woord van God dan ook. Daarom wist hij ook dat zijn eigen prediking, op de lange duur gezien, niet vruchteloos zou zijn. God zou daarop toezien. Hij wist dat, waar het woord van het evangelie ook gebracht zou worden, God de doden zou opwekken. Hij wist dat het woord een levensreddend middel zou zijn voor sommigen die het hoorden. Die wetenschap gaf hem vertrouwen en maakte hem in zijn evangeliebediening onvermoeibaar en verwachtingsvol. (110) En als hij het soms zwaar te verduren kreeg, met veel tegenstand te maken kreeg en weinig resultaten zag, dan raakte hij niet in paniek en verloor hij niet de moed. Het woord zou niet ledig weerkeren. Het was daarom zijn taak om met alle geduld en met alle trouw het goede nieuws te verspreiden tot de oogsttijd zou aanbreeken.

(111) Paulus' vertrouwen zou ook ons vertrouwen moeten zijn. We moeten niet vertrouwen op onze eigen methoden voor persoonlijke evangelisatie of hoe we een evangelisatiedienst moeten leiden, hoe geweldig die in onze eigen ogen ook mag lijken. In methoden steekt geen enkele magie, zelfs niet in theologisch verantwoorde methoden. Als we het evangelie overbrengen, moeten we ons vertrouwen op God stellen, die de doden tot leven wekt. Hij is de almachtige Here die het hart van de mens bekeert en Hij zal ze op zijn eigen tijd tot bekering leiden. (112) Het is onze taak om getrouw het evangelie bekend te maken in de zekerheid dat onze arbeid niet tevergeefs zal zijn. Op deze manier ondersteunt de waarheid van de soevereiniteit van Gods genade onze evangelisatie.